

Projecte de Final de Grau

Grau en Dret

**APS. ESTUDI DEL DOCUMENT DE
VOLUNTATS ANTICIPADES A CATALUNYA.**

Autor:

Isarn Martí Casamajó

Tutora:

Dolors Toldrà Roca

Facultat de Dret, Economia i Turisme

Universitat de Lleida

Lleida, 2018

ÍNDEX

I. INTRODUCCIÓ	4
1. Origen	4
2. Document de voluntats anticipades	4
2.1. <i>Concepte</i>	4
2.2. <i>Jurisprudència del Tribunal Constitucional</i>	5
2.3. Límits	6
II. DRET COMPARAT	7
1. Normativa Estatal	8
2. Normativa de Catalunya	10
3. Normativa d'Andalusia	12
4. Normativa d'Aragó	13
5. Normativa d'Astúries	15
6. Normativa de les Illes Balears	15
7. Normativa de les Illes Canàries	16
8. Normativa de Cantàbria	16
9. Normativa de Castella la Manxa	16
10. Normativa de Castella i Lleó	17
11. Normativa del País Basc	17
12. Normativa d'Extremadura	20
13. Normativa de Galícia	20
14. Normativa de La Rioja	21
15. Normativa de Madrid	22
16. Normativa de Múrcia	24
17. Normativa de Navarra	24
18. Normativa de València	25
19. Normativa de Ceuta i Melilla	26

III. CONCLUSIÓ	27
1. Estudi de la resolució 765/XI del parlament de Catalunya sobre la proposició de llei de reforma del codi penal	27
2. Configuració d'una proposta de llei modificadora de l'article 8 de la llei 21/2000, de 29 de desembre	31
3. Breu valoració	34
IV. ANNEX	35
1. Bibliografia	35
2. Webgrafia	35
3. Legislació	36

I. Introducció.

1. Origen

Primerament, ens centrarem en els seus orígens, a nivell europeu, serà en el Conveni del Consell d'Europa, signat a Oviedo el 4 d'abril de 1997 quan, per primera vegada, es regularan les voluntats anticipades o instruccions prèvies, basades en el respecte a la dignitat i als drets individuals de la persona, permetent a un mateix decidir en certa mesura sobre els aspectes relatius a l'assistència sanitària que pugui arribar a requerir en un futur. A nivell estatal, aquesta institució és acceptada i adaptada mitjançant la promulgació de la Llei d'Autonomia del Pacient 21/2000, de 29 de desembre.

L'autor Diego Gracia ja va fer èmfasi en que la tasca més important que la medicina té al davant en l'intent de dignificar el maneig adequat dels pacients crítics i terminals no és la gestió més correcta dels fets clínics, sinó l'objectivació i el respecte dels valors dels pacients i, per tant, de les seves decisions. Aquesta evolució ens ha portat al marc legal actual, regulat per la llei mencionada prèviament i la llei catalana 41/2002.*

2. Document de voluntats anticipades

2.1 Concepte

Per poder seguir amb l'explicació, s'ha de tenir clar què és el document de voluntats anticipades, la pròpia normativa autonòmica catalana en el seu article 8.1º la defineix com: *“aquell document, adreçat al metge responsable, en el qual una persona major d'edat, amb capacitat suficient i de manera lliure, expressa les instruccions a tenir en compte quan es trobi en una situació en què les circumstàncies que concorrin no li permetin expressar personalment la seva voluntat”*; una descripció molt similar a la que recull la Llei 41/2002, en la que s'entén com *“el document mitjançant el qual una persona major d'edat, capaç i lliure manifesta anticipadament la seva voluntat, amb l'objecte de que aquesta es compleixi en el moment en el que arribi a situacions, les circumstàncies de la qual no li permetin expressar-los lliurement”*.

* Llibre: *“Como arqueros al blanco”*, Madrid 2004, p. 411-412. Diego Gracia.

El document de voluntats anticipades es pot entendre com una figura necessària per la societat atès que, en l'actualitat, se li atorga una gran rellevància a l'autonomia de la voluntat, és fruit d'aquesta consideració, juntament amb la capacitat de regir-se i desenvolupar lliurement la personalitat d'un mateix que adquirirà sentit en qualsevol àmbit de la vida, inclòs l'assistència sanitària i, tal com Salvador Pániker esmenta en el seu llibre *“cada individu ha de ser responsable de les seves decisions, des de tenir un fill fins a fixar quan és el moment de morir”**.

A més de vetllar per l'autonomia de la voluntat del pacient, les instruccions prèvies també rebaixaran la càrrega del cuidador o facultatiu, qui abandonarà la complexa feina de prendre decisions pel pacient en moments sensibles.

2.2. *Jurisprudència del Tribunal Constitucional*

En tot cas i sense ànim de ser exhaustiu recorrent un ventall de resolucions judicial, considero que és oportú assenyalar-ne un parell altament il·lustratives del que, al parer del Tribunal Constitucional, significa un Document de Voluntats Anticipades i sobre el consentiment informat previ en aquest àmbit, així doncs, la **STC 31/2010** estima que:

“Viure amb dignitat el procés de la mort és només una manifestació del dret a la vida digna, sense que necessàriament s'impliqui amb l'anterior el dret a la mort assistida o a l'eutanàsia”.

Per altra banda, la **STC 37/2001**, en connexió amb l'anterior afirma que:

“Resulta evident que el requisit del consentiment informat previ no només resulta convenient, sinó també, i en concret, necessari i ineludible, i és en aquest moment cronològic que apareix i cobra importància la figura que aquí examinem: el DVA, que, a més, salvaria el compliment d'aquest requisit legal, doctrinal i jurisprudencial”.

*Llibre: *“Una mirada a la història de l'Associació Dret a Morir Dignament”*, Barcelona 2015, Pròleg. Salvador Pániker.

Canviant de tema, popularment, s'ha entès que aquesta institució es troba directament vinculada al darrer tram del cicle vital, no obstant, de l'article 8.1 de la Llei 21/2000* fa referència a: *“les circumstàncies que concorrin no li permetin expressar personalment la seva voluntat”* i de l'article 11.1 de la Llei 41/2002** : *“ amb la finalitat de que aquesta es compleixi en el moment en que arribi a situacions en les quals no sigui capaç d'expressar-los personalment”* se'n desprèn que la realitat és una altra. El document de voluntats anticipades s'orienta a qualsevol moment de la vida en la que el subjecte no és capaç d'autogovernar-se, ni manifestar el seu desig o expectatives sobre quins tractaments, tècniques o cures se li han d'aplicar en relació a la pròpia salut.

A dia d'avui, el principal problema en l'aplicació d'aquests, a tenor del Secretari Judicial del Registre Civil de Pamplona, Correa Izu Martín, és que segueix sent una figura desconeguda per la ciutadania***. En addició, es requereix d'un alt nivell de previsió i, en la major part de casos, l'ésser humà no esbossa en la seva ment la possibilitat de trobar-se en una situació tant inhòspita o impensable. De la mateixa manera que és inusual pronosticar aquestes situacions concretes i, un cop redactat el document, els elements personals, la forma de pensar, els sentiments o altres aspectes del subjecte poden variar amb el pas dels anys, fet que complicarà la correcta i efectiva utilització del mateix. Per fer front al dilema alguns ordenaments jurídics, com el francès, han optat per establir una renovació periòdica de les instruccions prèvies.

2.3. Límits

És cert que el contingut de les instruccions prèvies vindrà determinat per l'autonomia de la voluntat del subjecte actiu, tanmateix, romandrà limitat per l'article 11.3º de la Llei 41/2002**, en un principi es destaquen 3 grans restriccions: *“l'ordenament jurídic, la lex artis i les disposicions que no es corresponguin amb el supòsit de fet que l'interessat hagi previst en el moment de manifestar-les”*.

* Article 8 de la Llei 21/2000, de 29 de desembre, sobre els drets d'informació concernent la salut i l'autonomia del pacient, i la documentació clínica.

** Article 11.1 i 11.3 de la Llei 41/2002, de 14 de novembre, bàsica reguladora de l'autonomia del pacient i dels drets i obligacions en matèria d'informació i documentació clínica.

***"Testament vital". Secretari Judicial del Registre Civil de Pamplona, 2004. Martín Corera Izu..

Cal puntualitzar que la normativa jurídica impedirà totes aquelles accions dirigides a causar la mort del subjecte, ja sigui per eutanàsia activa, és a dir, aquell acte deliberat que posa punt final a la vida d'un pacient, pel seu propi requeriment o petició dels seus familiars*, com per l'auxili al suïcidi, en altres paraules, cooperar en l'execució del suïcidi a través d'un acte, sense el qual no s'hagués arribat a materialitzar, penat per l'article 143.2 del Codi Penal; paral·lelament a les limitacions de la llei, es desprèn que l'eutanàsia passiva, també entesa com el refús o suspensió de tècniques terapèutiques o alimentació quan el pacient es troba en processos terminals incurables, roman lícita**.

Per tant, no es podrà emprar el document de voluntat anticipada o les instruccions prèvies amb la finalitat d'habilitar determinades mesures que siguin contràries al bé jurídic de la vida, sempre tenint en compte el supòsit excepcional de l'eutanàsia passiva. Així mateix, és necessari destacar que la *lex artis*, o sigui, l'estàndard de conducta professional, en aquest cas, de l'àmbit clínic, evoluciona al mateix ritme que muta la societat, fet que derivarà en una gran dificultat per determinar quins seran els patrons de comportament acceptats en un futur.

II. Dret comparat.

Un cop vista la matèria des d'un punt de vista global o general, per tal de poder acabar creant una proposta de llei per Catalunya serà essencial l'estudi individual de la legislació aplicable a cada Comunitat Autònoma.

Tanmateix, abans d'entrar en l'anàlisi considero oportú, a títol il·lustratiu, mostrar els patrons generals i bàsics de les regulacions autonòmiques sobre el document de voluntats anticipades que s'aniran repetint al llarg de l'estudi, serà a partir d'aquest sòl normatiu sobre el qual s'arboraran les diverses legislacions, doncs bé, els preceptes legals habitualment ostentaran el següent contingut:

* *Web de l'Organització Mèdica Col·legial, declaració de la Comissió Central Deontològica.*

** *Vanguàrdia, 21 de maig de 2006. Josep Ignasi Saranyana, membre de la Universitat de Navarra.*

- Una definició, generalment habilita a majors d'edat, tot i que en certs casos com Aragó, Navarra i València varia.
- Referència a la possibilitat de designar un representant.
- Incorpora els requisits o mètodes per formalitzar la manifestació de voluntats anticipades.
- Normalment fan referència a matèria ja aportada per la normativa estatal, com els límits del document o capacitat de revocar-lo lliurement.

Dit això, procedeix a l'estudi de les diverses normatives de les Comunitats autònomes i de l'estatal:

1. Normativa estatal.

- Llei 41/2002, de 14 de novembre, reguladora de l'autonomia del pacient i dels drets i obligacions en matèria d'informació i documentació clínica.

Aquesta disposició legal té una importància majúscula en la matèria relativa al document de voluntats anticipades, principalment es deu a que actuarà com a fonament normatiu sobre el qual es desenvoluparan la resta de normatives autonòmiques.

En aquest sentit, l'article 11 fixa una sèrie d'elements inamovibles, i, alhora, en determina uns altres que hauran de ser modificats o ampliat; doncs be, dins del grup dels immodificables es situa la possibilitat de designar un representant, els límits de les instruccions prèvies, és a dir, la "lex artis", l'ordenament jurídic i les instruccions que no es corresponguin amb el que l'interessat hagués al·legat en el document; de la mateixa manera, també es permetrà revocar sempre les instruccions prèvies deixant constància per escrit, es crearà un Registre de Voluntats Anticipades a nivell estatal i, per últim, com és lògic neix el dret a tot el territori espanyol de crear, confeccionar i atorgar el document de voluntats anticipades, ja que fins al moment no tot el territori espanyol gaudia d'aquest dret.

Per altra banda, el mateix article conté un conjunt d'elements que hauran de ser regulats preceptivament per la normativa autonòmica i, paral·lelament, n' existeixen d'altres que podran ser modificats quan presentin unes millors condicions (normalment vinculades amb el principi de flexibilitat i oportunitat) que la normativa estatal. Les comunitats reglamentaran obligatòriament el procediment adequat per garantir el compliment de les instruccions prèvies de cada persona; per altra banda, aquestes estaran facultades per enriquir elements com l'àmbit d'aplicació del document de voluntats anticipades, per exemple, autoritzant l'atorgament a menors d'edat emancipats com és el cas d'Aragó o Navarra; d'igual manera, podran regular les situacions de modificació o substitució dels documents, creació del Registre propi d'instruccions prèvies, entre altres.

En síntesi, la llista d'elements amb capacitat per legislar de manera autònoma per part de les comunitats és molt extensa, atès que llei 41/2002 únicament planteja les bases de la figura jurídica, dit en altres paraules, el legislador estatal fica la primera pedra en la construcció de la figura, delimitant-la a grans trets; seran les comunitats autònomes, fruit de l'article 11.2 del mateix cos normatiu: "*cada servei de salut desenvoluparà la legislació sobre les instruccions prèvies en el seu àmbit territorial*", les quals adquiriran rellevància en aquest paper, desenvolupant aspectes fonamentals de la figura, d'aquesta forma, actualment existeix en el nostre país un extens ventall legislatiu sobre el dret al document de voluntats anticipades, produint un anagrama de difícil conciliació que requereix de certa uniformitat en la seva regulació.*

En aquest sentit, cal destacar que són diverses les expressions utilitzades per designar el document al que fem referència. Sens dubte, voluntat anticipada o testament vital són els termes més coneguts per la ciutadania; malgrat això, també han estat denominades d'altres maneres com anirem veient a continuació, tanmateix, des del punt de vista jurídic no sembla adequada aquesta dispersió lingüística donada la confusió que genera i, a més, la seva importància exigeix una major coordinació entre els diferents legisladors. **

* "*El consentimiento informado en medicina y cirugía*". R.A.P, n° 155, 2001, p. 25. Alonso Olea, M.

** "*Testamento vital y voluntad del paciente*", ob. Cit. p. 93 i següents. López Sánchez, C.

Alhora, s'ha plantejat si aquesta diferència és únicament semàntica o si afecta al propi contingut del document, arribant a la conclusió la majoria de la doctrina que és la mateixa figura.*

És per aquesta pluralitat, juntament amb altres fets els motius pels quals procedeix a l'estudi de la normativa aplicable en cada Comunitat Autònoma respecte el document de voluntats anticipades i la seva relació entre elles.

2. Normativa de Catalunya.

- Llei 21/2000, de 29 de desembre, sobre els drets d'informació concernent la salut i l'autonomia del pacient, i la documentació clínica.

La major novetat i innovació d'aquesta llei va ser la regulació del document de voluntats anticipades, en aquests termes va ser pionera a tot l'estat espanyol. La llei va ser aprovada per unanimitat de tots els partits polítics; posteriorment, el Parlament de Catalunya va incloure l'elaboració del document de voluntats anticipades com un dret, i ho va reflectir en l'Estatut d'Autonomia de l'any 2006, concretament en el seu article 20.2. Conseqüentment, podem afirmar que aquesta llei catalana va significar un canvi en el camp de la sanitat, cristal·litzant-se en nous drets de la persona malalta.**

Malgrat el gran impacte que va generar aquesta disposició normativa amb la seva entrada en vigor, esdevenint el model de la llei estatal 41/2002 i, conseqüentment, de la resta de disposicions autonòmiques, en l'actualitat ostenta un caràcter pobre i concís, atès que la major part de comunitats han actualitzat i adaptat la normativa a mesura que la societat evolucionava.

* *“Muerte digna y constitución. Los límites del testamento vital”, ob. Cit, p. 50 i següents. Montalvo Jaaskelainen, F.*

** *“El document de voluntats anticipades a Catalunya. Resultats de la seva aplicació i propostes de millora”, p. 107. Tesi doctoral UAB, desembre de 2010. Jordi Esquirol i Caussa.*

Pel que respecta a l'anàlisi de la llei, el seu primer apartat es manté una estreta relació amb la llei estatal, definint el document de voluntats anticipades i, posteriorment, introduint la figura del representant.

A continuació, el segon apartat es focalitzarà en la validesa en l'atorgament del document i les condicions necessàries per formalitzar-lo correctament; sense cap tipus de dubte, aquest és un dels preceptes més destacats, degut a l'empremta que va deixar en la llei 41/2002 i les posteriors disposicions autonòmiques; fruit de la disposició sobre l'atorgament, el legislador estatal, en l'apartat segon de l'article 11 va decretar que la delimitació dels requisits per atorgar el document requeia sobre les comunitats.

Resulta de vital importància destacar que la resta de territoris autonòmics van reproduir els mateixos requisits que la normativa catalana, és a dir, davant notari o davant 3 testimonis majors d'edat i amb plena capacitat, dos dels quals no havien de tenir relació de parentiu fins el segon grau ni estar vinculats per relació patrimonial amb l'atorgant. Cal puntualitzar que amb la incorporació dels Registres d'Instruccions Prèvies es va adoptar una nou supòsit en certes comunitats, la formalització davant el facultatiu del Registre, com anirem veient posteriorment.

Respecte al tercer apartat, presenta també una transcendència majúscula, atès que limita la figura del document de voluntats anticipades; és manifestament fruit de la seva excel·lència que tal contingut no ha estat modificat en cap disposició del territori espanyol i va ser totalment adoptada per la llei 41/2002 com ja he analitzat en el bloc: Normativa estatal.

Ja finalitzant, el seu quart apartat, a fi de protegir les garanties inherents i necessàries d'aquesta institució i de facilitar al personal sanitari la consulta i la ràpida pressa de decisions, s'obliga a l'interessat a entregar el document al centre sanitari, juntament amb la preceptiva incorporació a la història clínica del pacient.

3. Normativa d'Andalusia.

- Llei 5/2003, de 9 d'octubre, sobre declaració de voluntat vital anticipada.

Segons l'article 4 tindrà capacitat per atorgar declaració tant els majors d'edat com els menors emancipats; aquesta és l'edat estàndard que s'anirà repetint en les diverses comunitats autònomes, exceptuant certs casos com a Aragó.

La normativa serà posteriorment actualitzada i modificada per la llei 2/2010, de 8 d'abril, de la qual cal destacar d'aquesta els requisits de la declaració, recollits en l'article 5.

1. Per que la declaració de voluntat vital anticipada sigui considerada vàlidament emesa, a més de la capacitat exigida a l'autor, es requereix que consti per escrit, amb la identificació de l'autor, la seva firma, així com la data i lloc de l'atorgament, i que s'inscriui en el Registre, previst en l'article 9 d'aquesta llei.

Per altra banda, l'article 6 de la Llei permetrà, en un primer moment, únicament als funcionaris dependents de la Conselleria de Salut verificar la capacitat i els requisits formals de la declaració; tanmateix, amb la incorporació a l'ordenament jurídic de la Llei 2/2010 es modificarà, permetent-ho, en l'actualitat, a la totalitat de funcionaris públics habilitats de la Conselleria la verificació.

- Llei 2/2010, de 8 d'abril, sobre drets i garanties de la dignitat de la persona en el procés de la mort.

En l'exposició de motius s'incorporen com sinònims les expressions: "testament vital" i "declaració de voluntat vital anticipada".

Partint del impacte directe que es desprèn de les modificacions mencionades prèviament, el present text té com a finalitat, a tenor de l'exposició de motius, atorgar a la ciutadania una major accessibilitat a la declaració de voluntat vital anticipada, prova d'això són les alteracions explicades de l'article 3. En el mateix sentit, l'anterior llei de 9 d'octubre cita els "*professionals sanitaris responsables del procés*" com els

encarregats de consultar en el Registre la constància de l'atorgament de la declaració de la voluntat, doncs be, en aquesta llei s'amplia el deure al personal sanitari encarregat de l'atenció sanitària, reforçant l'eficàcia de la declaració que, en addició, haurà d'incorporar-se a la història clínica per facilitar el seu accés als professionals.

El motiu pel qual he nombrat algunes de les modificacions que porta a terme el legislador andalús a l'any 2010 es posar de manifest que enfront els canvis que pateix la societat és necessari una adaptació jurídica als mateixos; cal tenir en compte, que Andalusia és una de les moltes comunitats que ha optat per ficar èmfasi en aquesta matèria, donant-li un suport continuat; al contrari que Catalunya, motiu pel qual resulta inevitable i primordial la modernització de la normativa catalana sobre el document de voluntats anticipades.

Deixant de banda els elements tractats, la normativa andalusa manté moltes similituds amb la catalana.

4. Normativa d'Aragó.

- Llei 6/2002, de 15 d'abril, de Salut d'Aragó, amb les pertinents modificacions de la Llei 8/2009, de 22 de desembre, de Salut d'Aragó, en el relatiu a voluntats anticipades.

Podrem trobar, per tant, dins del grup de Comunitats Autònomes amb disposicions normatives que regulin exclusivament el document de voluntats anticipades a Aragó, Andalusia i altres que aniré analitzant posteriorment.

El preàmbul de la Llei 8/2009 menciona l'efecte positiu que ha generat el Decret 6/2008, de 30 de gener, del Govern d'Aragó; aquest crearà la Direcció General d'Atenció a l'Usuari, l'objectiu principal de la qual serà millorar l'atenció en l'àmbit de la salut dels ciutadans i entre les seves competències es troba la de garantir el compliment del desig del pacient expressat en el document de voluntats anticipades.

A partir de l'entrada en vigor de la Llei 8/2009, l'article 15, regulador del document de voluntats anticipades d'Aragó de la Llei 6/2002, es modificarà la matèria relativa al document de voluntats anticipades, d'aquesta regulació en podem destacar diferents elements:

En primer lloc que, a diferència de la normativa catalana, es permet, no únicament, la configuració del document a persones menors emancipades, sinó que també admet la creació del mateix a persones majors de 14 anys aragoneses, flexibilitzant d'aquesta manera un dels requisits formals exposats per la normativa catalana.

En segon lloc, el legislador aragonès utilitza com a font d'inspiració la Llei d'Andalusia 5/2003, plasmant el contingut dels requisits de declaració de l'article 5 en l'article 15.2 de la disposició legal aragonesa; no obstant, introdueix una modificació d'un dels requisits formals, deixant a l'arbitri del ciutadà d'inscripció del en el Registre de Voluntats Anticipades, tanmateix obligarà, en contrapartida, a incorporar-lo en la història clínica del pacient.

En tercer lloc, a diferència de la legislació catalana la qual requereix 3 testimonis, en aquest cas solament es necessitaran 2 testimonis majors d'edat i amb plena capacitat d'obrar per formalitzar el document, mantenint-se l'opció de formalitzar-ho a través de notari i incorporant la possibilitat de fer-ho mitjançant el personal habilitat pel departament competent en matèria de salut (de nou el legislador aragonès opta per absorbir i reflectir matèria andalusa en la disposició normativa aragonesa).

- Llei 10/2011, de 24 de març, de drets i garanties de la dignitat de la persona en el procés de morir i de la mort.

Dit això, he d'incidir en l'essencial impacte que ha tingut la llei 10/2011 en la llei 6/2002 i la posterior modificació del 2009, ja que gran part dels canvis que avui presenten aquestes lleis, les quals s'han actualitzat, provenen de la llei 10/2011; és aquesta l'origen de la reducció de 3 a 2 testimonis en la formalització del document o de la reducció d'edat mínima per configurar les instruccions prèvies.

En síntesi, les característiques mencionades en l'apartat de la llei anterior, són fruit d'aquesta llei, per tant, ometré l'anàlisi de la mateixa atès que són un reflex; en altres paraules, les actualitzacions de la llei 6/2002 han absorbit el contingut i modificacions de la llei 10/2011.

5. Normativa d'Astúries.

- Decret 4/2008, de 23 de gener, d'Organització i Funcionament del Registre del Principat d'Astúries d'Instruccions Prèvies en l'àmbit sanitari.

Particularment, l'Article 5 introdueix un factor, fins ara inexistent, amb el propòsit d'afavorir i ajudar a l'interessat. Aquest és la Consergeria de Salut i Serveis Sanitaris, la qual facilitarà els models normalitzats del document d'instruccions prèvies, de modificació, de substitució i de revocació, prestant el personal del Registre l'assessorament i la informació que es sol·liciti pel sol·licitant.

Com acabaré comprovant posteriorment aquesta regulació es repeteix en determinats casos. De totes formes, l'article 14 i següents també incorporen elements a tenir en compte com són els drets de l'atorgant o l'accés en el registre.

6. Normativa de les Illes Balears.

- Llei 5/2003 de 4 d'abril, de Salut de les Illes Balears.

En el seu article 18º, el legislador es basarà en les disposicions incorporades en la llei autonòmica catalana 21/2000, mantenint els mateixos requisits, elements relatius al representant i límits del document. Per altra banda, també incorpora l'element sobre la informació que ha de ser facilitada pels centres, d'una manera similar al d'Astúries.

“Els centres facilitaran informació i models dels documents de voluntats anticipades”.

7. Normativa de les Illes Canàries.

- Decret 13/2006, de 8 de febrer, pel que es regula les manifestacions anticipades de voluntat en l'àmbit sanitari i la creació del seu corresponent registre.

Aquesta norma preveu el triple sistema d'atorgament (el comú) de la manifestació anticipada de voluntat, amb una regulació diferenciada per la seva inscripció, exigint sempre que sigui emesa per escrit, amb plena identificació de l'autor i que pugui ser inscrita, per garantir la seva eficàcia en el Registre de Manifestacions Anticipades de la Comunitat Autònoma de Canàries, que a tal efecte s'ha creat.

Únicament permet als majors d'edat configurar el document. Particularment, destina un capítol sencer, el segon, a regular el Registre de Manifestacions Anticipades, tractant aspectes com els principis de funcionament, funcions o inscripcions.

8. Normativa de Cantàbria.

- Llei 7/2002, de 10 de desembre, d'Ordenació Sanitària de Cantàbria.

Regula els documents de voluntats anticipades en l'article 34, utilitzant en aquest cas l'expressió: "*voluntat amb caràcter previ*", destinat a subjectes majors d'edat. Segueix el mateix patró que el sistema català, mantenint les vies per atorgar la voluntat (notari o 3 testimonis), obligant l'actor a incorporar el document en l'historial clínic i al Registre.

9. Normativa de Castella la Manxa.

- Llei 6/2005, de 7 de juliol, sobre la Declaració de Voluntats Anticipades en matèria de la pròpia salut.

De la mateixa manera que a Andalusia, aquesta comunitat autònoma també crea una llei que tracta única i específicament les voluntats anticipades, no obstant, al contrari que a l'andalusa, la Llei 6/2005 es mostra conformista i poc innovadora, disposant un contingut similar a la llei estatal en la regulació general i copiant elements

específics, com els requisits de la formalització del document o la capacitat d'atorgament, d'altres comunitats. Tanmateix, entra a regular elements fins ara ignorats, com el contingut mínim de la declaració en l'article 6.

- Aquesta normativa es veu complementada amb el Decret 15/2006, de 21 de febrer de 2006, que regularà la figura del Registre de voluntats anticipades de Castella la Manxa.

Presenta una forma similar a la normativa asturiana, en la que el legislador destina força preceptes a planificar i determinar minuciosament les característiques del registre.

10. Normativa de Castella i Lleó.

- Llei 8/2003. de 8 d'abril, sobre drets i deures de les persones en relació amb la salut.

Com indica la pròpia denominació de la llei, aquesta engloba diverses matèries dins l'àmbit de la salut, entre les quals es troben les instruccions prèvies; ja en el preàmbul, el legislador menciona la llei estatal 41/2002, deixant entreveure que serà utilitzada com a model a l'hora de tractar el tema que ens ocupa.

Dit això, podem constatar en l'article 30 aquesta realitat, atès que es manté cert contingut disposat en la llei nacional com la capacitat per atorgar la voluntat anticipada i, a més, preveu el sistema comú de triple atorgament.

11. Normativa del País Basc.

- Llei 11/2016, de 8 de juliol, de garantia dels drets i de la dignitat de les persones en el procés final de la seva vida.

Primerament, subratllar la contemporaneïtat de la llei, que comportarà una visió renovada de la realitat i de l'evolució de la societat; prova d'això és la crítica que el legislador basc posa en coneixement en el preàmbul de la llei:

“Tot i que en el seu dia va suposar un gran avanç en l’assumpció d’aquests principis pel nostre sistema de salut, la pràctica ha demostrat que, en alguns casos, la Llei 41/2002, resulta insuficient per garantir la llibertat i la voluntat de la persona en el procés del final de la vida”.

Fruit del creixement de la comunitat, mencionat anteriorment, es crearà la Llei 11/2016 complementant la Llei 7/2002, de 12 de desembre, de voluntats anticipades en l’àmbit de la sanitat, i el Decret 270/2003, amb la intensió de millorar la planificació anticipada de l’atenció, així com facilitar el coneixement i accés al Registre de Voluntats Anticipades i als seus documents, tant per part de la ciutadania com pels professionals que l’atenen. En el mateix sentit, delimitarà correctament les funcions de la persona representant per evitar problemes d’interpretació.

Cal puntualitzar que en cap moment la Llei 11/2016 fa referència a una possible derogació de les disposicions normatives citades en l’anterior apartat; al contrari, el legislador remetrà en certs casos a la Llei 7/2002 per explicar el contingut de matèries concretes ja regulades en l’altra disposició, tals com la definició de “document de voluntats anticipades” o bé les condicions per atorgar les instruccions prèvies, regulats en els articles 4.d i 8.1, respectivament.

En addició i com a novetat, aquesta llei per tal de garantir de manera efectiva la plena dignitat de la persona en el procés final de vida va més enllà, regulant els deures del personal assistencial i sanitari que atenc als pacients durant aquest procés, i atribuint un conjunt d’obligacions a les institucions socials i sanitàries.

Entrant ja al anàlisi detallat dels preceptes, és altament interessant destacar que l’article 6.4 incorpora la possibilitat d’atorgar el consentiment verbalment, sempre que sigui lliure, voluntari y informat amb el posterior registre a l’historial clínic, excepte quan s’apliquin procediments o es realitzin intervencions que posin en risc la vida del pacient, en tal cas s’haurà de fer constar per escrit.

En aquest sentit, el legislador articula una distinció de majúscula rellevància en l’article 7.3, és la següent:

“La negativa a rebre una intervenció o tractament, o la decisió d’interrompre’ls, no suposarà cap detriment a l’atenció sanitària d’altres tipus que se li dispensi, especialment a la destinada a pal·liar el sofriment, alleujar el dolor i fer més digne i suportable el procés final de la seva vida.”

Mitjançant aquest afirmació es posa de relleu l’èmfasi del legislador a l’hora d’assegurar que les actuacions del pacient es regeixin per la major seguretat possible, no únicament des del punt de vista jurídic, sinó també del sanitari; en altres paraules, fruit d’aquesta disposició la persona que quedi subjecta a aquest document de voluntats anticipades se li garantirà un tractament pal·liatiu, evitant qualsevol tipus de dubte o incertesa que podia existir fins al moment. Per tant, partint d’aquesta premissa o protecció bàsica, el pacient podrà prendre la decisió des d’una major tranquil·litat i serenor, alhora que protegirà un dels principis que fonamenten la figura de les voluntats anticipades, la llibertat producte de l’absència de factors negatius externs.

Tal com ja havia mencionat anteriorment, la normativa basca destinarà força recursos a estructurar el procediment d’actuació un cop atorgades les instruccions prèvies; l’article 16 determina que els professionals sanitaris, en primer lloc, hauran d’assessorar sobre els avantatges d’emprar la planificació anticipada, a més, abans de sotmetre al pacient a una intervenció d’especial risc hauran de d’assegurar-se que el pacient hagi declarat voluntats anticipades i, en cas afirmatiu, comprovar si són adequades en base a la llei.

Finalitzant, la llei 11/2016 innova incorporant les sancions pertinents si s’escauen en el propi cos normatiu; en cas afirmatiu, es remet a la llei 8/1997, de 26 de juny, d’Ordenació Sanitària d’Euskadi. En addició, el legislador obra la porta a una possible concurrència de responsabilitats civil, penal o d’algun altre ordre, juntament amb la responsabilitat disciplinària.

12. Normativa d'Extremadura.

- Llei 3/2005, de 8 de juliol, d'informació sanitària i autonomia del pacient.

El tema relatiu a les voluntats anticipades es troba regulat en els articles 17 a 22; tot i que en un principi aquest no presenta novetats respecte als continguts observats fins ara, atès que la major part de la matèria és un reflex de la llei estatal 41/2002, no és menys cert que pel moment en el que es va configurar la llei, l'any 2005, ostentava un element que poques normatives havien incorporat, les obligacions dels professionals sanitaris regulades a l'article 20, de les quals podem subratllar la necessitat de raonar les decisions finals que s'adoptin o de verificar, en el supòsit de no trobar-se el document a l'historial clínic, la seva existència en el Registre de Voluntats Anticipades.

13. Normativa de Galícia.

- Llei 12/2013, de 9 de desembre, de garanties de prestacions sanitàries.

Doncs be, aquesta disposició normativa regula les instruccions prèvies de l'article 20 al 23, ambdós inclosos. El contingut normatiu és bàsic, majoritàriament transcrit de la llei 41/2002, tal com és pot comprovar en l'article 20 i 21; tot seguit, l'article 22 recull els requisits de formalització del document, mantenint el sistema més comú, ja comentat anteriorment, que permet la formalització a través de notari, davant 3 testimonis majors d'edat amb plena capacitat d'obrar i que no mantinguin relacions de parentiu o patrimonials amb l'atorgant o be, també es pot solemnitzar a través del personal del Registre Gallec d'Instruccions prèvies.

- Llei 5/2015, de 26 de juny, de drets i garanties de la dignitat de les persones malaltes terminals.

El precepte ara plantejat, únicament tractarà el tema que ens ocupa en un article, el qual presenta un contingut concís, tanmateix, la seva importància és majúscula; l'article 8 recull el dret a atorgar el document d'instruccions prèvies o de voluntats anticipades i remetrà el seu desenvolupament a la llei 12/2013, analitzada en el bloc

anterior, i a la llei 3/2001, de 28 de maig, sense perjudici del que es disposa en la normativa estatal 41/2002.

- Llei 3/2005, de 7 de març, de modificació de la llei 3/2001, de 28 de maig, reguladora del consentiment informat i de la història clínica dels pacients

Aquesta llei, a la qual es remet el cos normatiu abans comentat, té un contingut irrellevant o, fins i tot, anecdòtic en l'actualitat, atès que tots els elements compresos en ella relatius al document de voluntats anticipades ja són regulats per la llei 41/2002 o bé per la llei 12/2013; és més, en la llei 3/2005 solament consten com vàlids 2 mecanismes de formalització de les instruccions prèvies, mentre que en la primera disposició legal comentada en consten tres. Per últim, cal mencionar que, tot i contenir una informació obsoleta o, si més no, ja regulada en altres cossos legals més actuals, no es troba derogada.

14. Normativa de La Rioja.

- Llei 9/2005, de 30 de setembre, reguladora del document d'instruccions prèvies en l'àmbit de la sanitat.

La Rioja, a diferència de la majoria de comunitats autònomes, destina una llei a regular específicament aquesta figura; no obstant, no presenta gairebé cap element innovador respecte a tota la matèria ja analitzada fins al moment.

En resum, la llei exposa un sistema de triple atorgament, conservant els requisits comuns de l'atorgant (majoria d'edat, no estar incapacitat i actuar lliurement), el contingut i límits, la regulació d'un Registre d'Instruccions Prèvies i les possibles variacions del document.

Malgrat això, és necessari destacar que el legislador incorpora en l'article 8 solucions en el desafortunat supòsit que no hi hagués un consens entre el representant i el personal sanitari, preveient el dret a poder sol·licitar la mediació d'un Comitè d'Ètica.

15. Normativa de Madrid.

- Llei 4/2017, de 9 de març, de Drets i Garanties de les Persones en el Procés de Morir.

Pel que respecta a la normativa de Madrid, aquesta llei té un caràcter genèric, no entrant a regular el fons de les instruccions prèvies, sinó que legisla altres matèries com el consentiment informat i, paral·lelament, tracta elements que orbiten al voltant del document de voluntats anticipades, tals com les obligacions dels professionals en la matèria que ens ocupa, el dret a formular les pròpies instruccions prèvies o les sancions, a tenor de l'article 25 s'atorga la qualificació d'infracció greu a la vulneració del dret a formular les instruccions prèvies o a l'incompliment per part del personal sanitari de la seva obligació de garantir el dret a formular les instruccions prèvies i respectar-les.

En tot cas, l'escrit amb rang legal 4/2017 està caracteritzat per les constants remissions a la llei 3/2005 quan tracta el contingut dels documents de voluntats anticipades; a títol d'exemple podem trobar l'article 4, 8 o 14 i, fins i tot, el legislador en fa menció directa en el preàmbul.

Dit això, cal fer especial al·lusió a la disposició derogatòria única i a la disposició final primera que sí tindran un impacte directe sobre la Llei 3/2005. A través d'aquestes es derogarà l'apartat a) de l'article 5.2 i es modificaran els apartats b) i d) de l'article 5.2 sobre els requisits de formalització del document i l'article 12 sobre el Registre d'Instruccions Prèvies de la llei citada que a continuació procediré a desenvolupar.

- Llei 3/2005, de 23 de maig, per la que es regula l'exercici del dret a formular instruccions prèvies en l'àmbit sanitari i es crea el registre corresponent.

En la direcció comentada recentment, és de vital importància estudiar profundament aquesta modificació i derogació, juntament amb els efectes que pot comportar, atès que, territorialment tindrà rellevància únicament a Madrid, no obstant, a nivell legislatiu i, fins i tot, ètic obra una porta que s'entreveia intocable a nivell estatal; aquesta és: *“els requisits per la formalització del document”*.

Partint de tot el que s'ha exposat, certes comunitats autònomes dubtaven a l'hora de permetre al personal facultatiu del Registre la formalització del document de voluntats anticipades, de la mateixa manera que podia generar cert debat si s'havia de requerir de 2 o 3 testimonis per atorgar les instruccions prèvies; tanmateix, en cap cas va suscitar controvèrsia el supòsit de formalització mitjançant notari, doncs be, a tenor de la disposició derogatòria única s'ha exclòs aquesta possibilitat d'atorgament, per ser, segons el legislador madrileny, una disposició que s'oposa a la llei 4/2017.

Per altra banda, és necessari al·ludir a la disposició final primera, modificadora dels articles 5.2 b) i d) i de l'article 12. Més concretament, posaré l'èmfasi sobre l'apartat d) de l'article 5.2 de la llei.

“Igualment els pacients de manera excepcional i en un context de risc vital podran manifestar les seves instruccions prèvies en qualsevol suport que de forma fefaent expressi la seva lliure i inequívoca voluntat. En aquest supòsit, la voluntat haurà de ser incorporada a la història clínica; a més, serà precisa la firma del metge i de la infermera responsable de l'atenció. Per garantir el respecte de la voluntat del pacient, la direcció del centre ho notificarà al Registre d'Instruccions Prèvies de la Comunitat de Madrid als efectes oportuns.”

D'aquesta manera, al contrari de la corrent que s'havia vingut oferint, el legislador brinda una llista oberta de possibilitats per formalitzar el document; dit això, la llei 4/2017 a través de la mencionada modificació manté les garanties inherents en la figura de les instruccions prèvies gràcies la imposició de limitacions que acotaran el marc legal dins del qual pot oscil·lar aquest ventall d'opcions. Els requisits són els següents: el pacient es situï en un context de risc vital, la voluntat del pacient haurà de ser lliure i inequívoca i haurà de poder ser provat pel suport utilitzat, el metge i la infermera firmin el document i, per últim, el centre ho haurà de notificar al Registre d'Instruccions Prèvies de Madrid.

La resta de la disposició normativa manté unes característiques estàndard en relació amb tota la matèria autonòmica comentada fins al moment.

16. Normativa de Múrcia.

- Decreto 80/2005, de 8 de juny, pel que s'aprova el reglament d'instruccions prèvies i el seu registre.

Respecte el citat decret, conté les característiques estàndard que he mencionat reiterades vegades: un sistema de triple formalització, dret a elegir un representant que actuï com interlocutor, el subjecte ha de ser major d'edat i tenir plena capacitat, situacions de modificació, substitució i revocació (regulades per la llei estatal i desenvolupades pel decret) i, en particular, al igual que succeeix en casos com el de La Rioja, regulació de les resolucions de conflictes.

El Decret 80/2005 es distingeix de la majoria de la normativa autonòmica pel fet que regula en el mateix cos normatiu tant el document de voluntats anticipades, de l'article 1 al 7, com el Registre d'Instruccions Prèvies, de l'article 8 al 13.

17. Normativa de Navarra.

- Llei Foral 8/2011, de 24 de març, de drets i garanties de la dignitat de la persona en el procés de la mort.

Primerament, en l'article 5. d) ja se'ns mostra una particularitat de la llei, s'autoritza l'atorgament del document de voluntats anticipades als majors d'edat i als *menors que se'ls hi reconegui la capacitat conforme Llei Foral*. Aquesta és una circumstància excepcional que únicament està permesa en la legislació autonòmica aragonesa i navarra; la qual serà posteriorment en l'article 12, on es desenvoluparà, permetent tant a menors emancipats com majors de setze anys prestar per si mateixos el consentiment; això sí, s'haurà d'informar als pares o representants. Tanmateix, en cas de conflicte, l'opinió del menor prevaldrà.

Una altra singularitat de la llei la trobem en l'article 13, el precepte recull la possibilitat d'oferir tractaments pal·liatius integrals de qualitat en el seu propi domicili; garantint d'aquesta manera el confort del pacient.

D'igual forma que veiem en la llei 4/2017 de Madrid, la llei ara estudiada remet en diferents ocasions a la llei 17/2010 on es profunditzarà sobre els aspectes concrets del testament vital.

- Llei Foral 17/2010, de 8 de novembre, de drets i deures de les persones en matèria de salut en la comunitat de Navarra.

Regula el document de voluntats anticipades a partir de l'article 54; la norma amb rang legal ostenta un triple sistema d'atorgament, preveu la possibilitat de modificar, substituir o revocar, nomenar representants i les funcions dels mateixos, l'obligació d'inscriure'l en la història clínica de l'atorgant,... En síntesi, es manté dins dels paràmetres analitzats prèviament, sent la llei 8/2011 la que fuig en determinats aspectes de la normativa convencional.

18. Normativa de València.

- Decret 168/2004, de 10 de setembre, del Consell de la Generalitat, que regula el Document de Voluntats Anticipades i crea el Registre Centralitzat de Voluntats Anticipades de la Comunitat Valenciana.

La normativa no presenta novetats, al contrari, ostenta un doble sistema de formalització, el qual únicament ho permet en els supòsits de notari o tres testimonis. En el mateix es regulen altres elements generals ja analitzats prèviament i el procediment d'inscripció en el Registre de Voluntats Anticipades.

- Llei 10/2014, de 29 de desembre, de Salut de la Comunitat Valenciana.

Així mateix, aquesta disposició legal tan sols regula en el seu article 45 el dret a les voluntats anticipades, preveient-ne principalment la definició i modificació d'una manera molt breu. Podem destacar que faculta als menors d'edat la confecció de les instruccions prèvies, unint-se al selecte grup de comunitats autònomes que ho permeten.

19. Normativa de Ceuta i Melilla.

- Real Decret 124/2007, de 2 de febrer, pel que es regula el Registre nacional d'instruccions prèvies i el corresponent fitxer automatitzat de dades de caràcter personal.

La realitat jurídica de les instruccions prèvies a Ceuta i Melilla és molt poca, la informació i contingut de les mateixes és gairebé inexistent. Majoritàriament la normativa aplicable en aquests indrets és la que proporciona la llei estatal 41/2002.

III. CONCLUSIÓ.

1. Estudi de la Resolució 795/XI del Parlament de Catalunya, per la qual s'acorda presentar a la Mesa del Congrés dels Diputats la Proposició de llei de reforma de la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, de despenalització de l'eutanàsia i ajuda al suïcidi.

Primerament, cal destacar la finalitat de la Proposició de llei la qual, a tenor del seu article únic, es:

“Modificar l'apartat 4 de l'article 143 de la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, restant redactat de la manera següent:

4. No obstant el que estableixen els apartats anteriors, resta exempt de responsabilitat penal qui, per petició expressa, lliure i inequívoca d'una persona que pateix una malaltia greu que el conduirà necessàriament a la mort o a una patologia incurable que li provoca sofriment físic o psíquic greu i que es preveu que serà permanent, causi amb actes necessaris la mort segura, pacífica i sense dolor d'aquesta persona o hi cooperi dins del marc legal establert.”

En vista de l'exposat, és evident i palmari que amb la sessió que va tenir lloc el dia 25 de juliol de 2017, el Ple del Parlament pretén la derogació del precepte penal abans senyalat, modificant-lo i, paral·lelament, legalitzant l'eutanàsia o la cooperació en la mort assistida necessària, sempre en els paràmetres establerts anteriorment per l'article únic.

No ha estat fins el passat dia 10 de maig de 2018 que s'ha votat i aprovat debatre la despenalització de l'eutanàsia; tot i que la iniciativa va ser fruit de la proposició abans esmentada, s'ha requerit de la concurrència de la proposició presentada pel PSOE el 3 de maig que, a més, incorpora elements addicionals com qui pot sol·licitar l'eutanàsia o ajuda mèdica per suïcidar-se, procediments, entre altres.

Paral·lelament, convé recordar que la referenciada votació aprovada amb 175 vots a favor dels quals cal destacar el suport del PSOE, 136 en contra, majoritàriament del PP, i 32 abstencions és la primera pedra en el procés de la legalització de l'eutanàsia o del suïcidi assistit, atès que aquesta elecció únicament obra les portes al debat. En tot cas, podem considerar-ho un gran pas ja que, a tenor de les paraules de la diputada del PSC, Assumpta Escarp, s'havien sotmès a votació 16 intents de regular l'eutanàsia anteriorment, tots ells desestimats, exceptuant aquest darrer cop*.

Per tancar el tema sobre l'aprovació del debat és convenient tirar la vista enrere, per tal d'entendre el perquè en aquesta ocasió sí ha prosperat la proposició, doncs be, es deu fonamentalment a 3 motius: en primer lloc, la Proposta del Parlament de Catalunya s'assenta en una proposta del Comitè Consultiu de Bioètica de Catalunya, entitat creada per la Generalitat que ha redactat informes sobre l'eutanàsia i l'auxili al suïcidi sol·licitant la modificació del Codi Penal; en segon lloc, l'estigma de la lluita entre Podemos i PSOE ha desaparegut, derivant en un ampli ventall de suport polític; en tercer lloc, la Proposta consta d'un article únic.**

Dit això, no hem de confondre la figura de l'eutanàsia i el document de voluntats anticipades, atès que són institucions independents i, alhora, compatibles.

També cal tenir en consideració que la normativa catalana relativa al document de voluntats anticipades, de 29 de desembre de l'any 2000, va ser capdavantera en els seus inicis, tractant una matèria ignorada fins aleshores que va acabar derivant en la creació de la llei 41/2002, és a dir, la regularització del dret al document de voluntats anticipades a tot el territori espanyol; no obstant, en l'actualitat la normativa catalana resta obsoleta, és més, ni tan sols ostenta una llei pròpia destinada a les instruccions prèvies.

* *Web del País, El Congreso da un primer paso para regular la eutanasia, 9 de mayo de 2018.*

* *Web de la Vanguardia, La despenalización de la eutanasia da su primer paso en el Congreso, 10 de mayo de 2018.*

** *Revista de l'Associació Dret a Morir Dignament, el debat de la Llei de l'eutanàsia refusat pel Congrés, 2017. Número 74, pàgina 31.*

Conseqüentment, en el darrer tram del treball procediré a desenvolupar, sempre des del respecte i de la humilitat, una proposta de llei; principalment, destinada a modernitzar, actualitzar i enriquir la legislació catalana relativa a aquesta matèria en relació amb la resta de normativa a nivell autonòmic.

Respecte als criteris o la metodologia per la que em regiré pot dividir-se en dos grups, per una banda, portaré a terme aquesta complicada tasca utilitzant els coneixements obtinguts de l'anàlisi de la legislació de les diverses comunitats autònomes (comunitat foral de Navarra inclosa); per l'altra banda, atorgaré preferència a aquell contingut o preceptes que obeeixen al principi de flexibilitat, és a dir, sense perdre les garanties inherents i necessàries en tot procediment, atorgament i configuració de les instruccions prèvies, disposaré aquell contingut que pugui donar resposta a un major nombre d'interessats, suavitzant-lo i garantint també el principi d'oportunitat.

És cert que aquest és un exercici que a simple vista pot ser albirat com subjectiu o, fins i tot, arbitrari, fruit d'això, motivaré cada un dels preceptes o articles que incorpori en la proposta de llei, a fi d'aportar la major objectivitat i racionalitat possible a l'activitat següent i, posteriorment cristal·litzaré els raonaments en el contingut jurídic.

Inicialment, s'ha de definir la figura del document de voluntats anticipades, juntament amb l'àmbit d'aplicació, és a dir, qui pot gaudir d'aquest dret; en aquest cas, per tal d'abastir i permetre l'accés a un major nombre de subjectes, responant així al principi de flexibilitat i basant-me en el dret navarrès i aragonès (dos dels més modernitzats a dia d'avui) considero adient facilitar aquest dret a tota persona capaç, major de setze anys o menor emancipat.

En segon lloc, per imperatiu de la norma amb rang de llei 41/2002 s'ha de determinar el mètode de formalització de tal document; enfront aquesta situació partiré del model tradicional de la normativa catalana que, com he comentat ja, va tenir una molt bona acollida en la resta de comunitats, esdevenint, així, un exemple a seguir. Tanmateix, els dos procediments recollits inicialment per aquella llei no són suficients, atès que la societat ha patit un conjunt de transformacions, entre les quals cal recordar

que aquesta normativa entra en vigor l'any 2000 i posteriorment, a l'any 2002, es crea a Catalunya el Registre de Voluntats Anticipades, fruit d'aquests canvis és evident que la situació requereix d'una adaptació legislativa que, en el cas mencionat, serà l'adopció d'un tercer procediment, acceptat majoritàriament per la resta de comunitats, la *formalització davant el personal habilitat del departament competent en matèria de salut*.

Tot seguit, estimo oportú en relació als criteris abans mencionats completar els mètodes d'atorgament adherint al precepte legal la clàusula prevista en l'article 5.2 de la llei 3/2005; em ratifico i m'afirmo en el comentari relatiu a l'apartat corresponent de la normativa madrilenya ja que considero que tal disposició ofereix una garantia addicional, obrint nous horitzons i donant solució a situacions imprevistes.

Lògicament, atès que el document de voluntats té eficàcia quan el pacient no pot expressar-se és comú que neixin discrepàncies entre el representant i el metge o facultatiu, per aquest motiu, convé disposar d'un comitè capaç de resoldre els conflictes en temes tan delicats.

Recordant un dels arguments de la introducció, el document de voluntats anticipades és una figura poc coneguda per la societat, a causa d'això, és convenient destinar un elevat nombre de recursos solucionar aquest obstacle; val a dir, que són bastants les normatives que han intentat donar llum a la situació, cristal·litzant-se els esforços en un major reconeixement per les instruccions prèvies; malgrat això encara queda un llarg camí per recórrer. Independentment d'aquest fet, considero que un mecanisme molt eficaç és integrar el deure als metges o membres sanitaris d'informar sobre els avantatges de recórrer a la planificació anticipada; en el mateix sentit, també adheriré al precepte certs deures del personal sanitari a fi de solidificar els comportaments dels mateixos, garantint així d'igual manera el dret de tot ciutadà català de conèixer i atorgar el document de voluntats anticipades.

Tot seguit, i en relació amb que acabo de comentar, intentaré, malgrat la complexitat que això comporta, reunir totes les actuacions, fets o altres elements als quals té dret el ciutadà pel fet de ser català, sempre dins el marc legal previst per la llei estatal 41/2002.

2. Configuració d'una proposta de llei de modificació de l'article 8 de la Llei 21/2000, de 29 de desembre, sobre els drets d'informació concernent la salut i l'autonomia del pacient, i la documentació clínica.

Article 1.

A. El document de voluntats anticipades és el document, dirigit al metge responsable, en el qual una persona major de setze anys o menor emancipada, amb capacitat suficient i lliurement, expressa les instruccions a tenir en compte quan es trobi en una situació en que les circumstàncies que concorrin no li permetin expressar personalment la seva voluntat.

B. En aquest document, la persona pot també designar un representant, que és l'interlocutor vàlid i necessari amb el metge o equip sanitari, per que la substitueixi en el cas de no poder expressar la seva voluntat per si mateix.

Article 2.

A. Per la seva plena efectivitat, el document de la declaració de voluntats anticipades haurà d'haver estat atorgat en les condicions citades en l'article 1.A, formalitzant-se per alguns dels següents procediments:

- a) Davant notari. En aquest supòsit, no es requereix la presència de testimonis.
- b) Davant tres testimonis majors d'edat i amb plena capacitat d'obrar, dels quals, un mínim de dos, no han de tenir relació de parentiu fins el segon grau ni estar vinculats per una relació patrimonial amb l'atorgant.
- c) Davant el personal encarregat del Registre de Voluntats Anticipades o davant dels professionals dels Centres de Salut Català.

B. En tot cas, els pacients de manera excepcional i en un context de risc vital podran manifestar les seves instruccions prèvies en qualsevol suport que de forma fefaent expressi la seva lliure i inequívoca voluntat. En aquest supòsit, la voluntat haurà de ser incorporada a la història clínica; a més, serà precisa la firma del metge i de la infermera responsable de l'atenció. Per garantir el respecte de la voluntat del pacient, la direcció del centre ho notificarà al Registre de Voluntats Anticipades als efectes oportuns.”

Article 3.

A. El document de voluntats anticipades ha de ser respectat pels serveis sanitaris, metge responsable o equip sanitari, de la mateixa manera que les persones que tinguin relació amb l'autor del mateix. Els possibles dubtes sobre l'aplicació dels documents d'instruccions prèvies podran ser consultats pel metge responsable al Comitè d'Ètica Assistencial del centre o, en el seu defecte, la Comissió específica constituïda a tal efecte, excepte en aquell casos en els que per raons d'urgència i gravetat no sigui possible.

B. Els possibles conflictes que poguessin sorgir en l'aplicació dels documents de voluntats anticipades es resoldran per la direcció del centre sanitari un cop escoltada la preceptiva opinió del Comitè d'Ètica Assistencial.

Article 4.

A. Els professionals sanitaris en el seu àmbit d'actuació, així com el metge responsable de l'atenció a les persona sen el procés final de la seva vida, assessoraran sobre els avantatges de recórrer a la planificació anticipada de l'atenció, inclosa, en particular, la possibilitat d'atorgar instruccions prèvies.

B. D'igual forma, els professionals sanitaris estaran obligats a proporcionar, a les persones que ho sol·licitin, informació sobre el dret a formular la manifestació anticipada de voluntat o instruccions prèvies.

C. Abans de portar a terme una intervenció d'especial risc o transcendència, els professionals de l'àmbit sanitari responsables de l'assistència a la persona en el procés final de la seva vida estaran obligades a comprovar si els seus pacients tenen redactada alguna declaració de voluntat anticipada o instrucció prèvia, i, en cas afirmatiu, consultaran que el seu contingut sigui adequat a les disposicions normatives corresponents.

D. Quan s'hagin respectat les condicions d'aquesta llei i de la llei 41/2002, els professionals de l'àmbit sanitari compliran aquestes instruccions i els valors vitals expressats en elles.

Article 5.

Seran drets de l'atorgant els següents:

- a) Dirigir-se al Registre per consultar el seu document en qualsevol moment.
- b) Obtenir certificat acreditatiu de la inscripció del seu document de voluntats anticipades, prèvia sol·licitud de l'interessat.
- c) Exercir el dret de modificació, substitució o revocació del document ja inscrit. A tals efectes es facilitarà pel Registre els models normalitzadors.
- d) Els derivats de l'existència del fitxer en que consten les dades de caràcter personal i, més concretament, el dret d'accés, rectificació i cancel·lació a les dades del fitxer del Registre.

Disposició final única.

Es manté la resta de matèria normativa regulada en la llei 21/2000, de 29 de desembre, que sigui compatible amb la present proposta de llei, sens perjudici de la llei 41/2002, de 14 de novembre.

3. Breu valoració.

Fins el moment he analitzat la situació jurídica del document de voluntats anticipades; tanmateix, no podem deixar de banda la realitat fàctica o, en altres paraules, què és el que succeeix a la societat.

És innegable que centenars de persones s'han vist obligades a finalitzar la seva vida en soledat, lluny dels seus familiars o amics propers, per tal d'evitar involucrar-los en problemes legals, com és el cas del Sr. Ramon Sampedro, gràcies al qual es va iniciar el debat sobre el sentit de la dignitat en la mort; tampoc ens podem oblidar d'episodis com el suïcidi del soci de DMD Madrid, el Sr. José Antonio Arrabal, entre molts altres.

El cert és que a l'hora d'afrontar la regulació d'aquesta controvèrsia hem de considerar diverses variables i punts de vista com el del diputat del Partit Popular al Parlament, el Sr. Fernando Sánchez Costa, qui assegura que: *“la despenalització de l'eutanàsia condueix a una pendent relliscosa que és contraproduent i que podria trastocar la missió mèdica”*.*

D'igual forma que el del diputat del Partit Demòcrata Català en el Congrés, el Sr. Sergi Miquel Valentí, afirma que: *“existeix pràcticament unanimitat, tant a la taula com al carrer, sobre que la despenalització és necessària i ha de ser, a més a més, imminent”**.

Com a punt final, m'adheriré a les declaracions de dues personalitats reconegudes a nivell mundial, el president de l'Associació del Dret a Morir Dignament de Quebec, Canadà (país on l'eutanàsia és legal), el Sr. Georges L'Espérance, qui articula que: *“Els metges i els legisladors no poden tancar-se indefinidament al que diu la població”** i, sobretot, a la neuròloga i Premi Nobel de Medicina l'any 1986, l'Il·lustríssima Rita Levi-Montalcini, qui donava suport a un món en el que tothom té dret a controlar en la seva totalitat la vida pròpia.

*Revista de l'Associació Dret a Morir Dignament, el debat de la Llei de l'eutanàsia refusat pel Congrés, 2017. Número 74, pàgina 32, 33 i 36.”.

IV. ANNEX.

1. Bibliografia.

GRACIA, D. “*Como arqueros al blanco*”. Madrid, 2004.

PÁNIKER, S. “*Una mirada a la història de l’Associació Dret a Morir Dignament*”. Pròleg. Barcelona, 2015.

CORERA IZU, M. “*Testamento vital*”. Secretari Judicial del Registre Civil de Pamplona, 2004.

ALONSO OLEA, M. “*El consentimiento informado en medicina y cirugía*”. R.A.P. 2001.

LÓPEZ SÁNCHEZ, C. “*Testamento vital y voluntad del paciente*”. Madrid, 2003.

MONTALVO JAASKELAINEN, F. “*Muerte digna y constitución. Los límites del testamento vital*”. 2009.

ESQUIROL I CAUSSA, J. “*El document de voluntats anticipades a Catalunya. Resultats de la seva aplicació i propostes de millora*”. Tesi doctoral UAB, 2010.

“*Revista de l’Associació Dret a Morir Dignament, el debat de la Llei de l’eutanàsia refusat pel Congrés*”. 2017.

2. Webgrafia.

ORGANITZACIÓ MÈDICA COL·LEGIAL, declaració de la Comissió Central Deontològica.

JOSEP IGNASI SARANYANA. “*Comentari sobre el document de voluntats anticipades*”. La Vanguardia. Membre de la Universitat de Navarra, 2006.

EL PAÍS. *“El Congreso da un primer paso para regular la eutanasia”*. Maig de 2018.

LA VANGUÀRDIA. *“La despenalización de la eutanasia da su primer paso en el Congreso”*. Maig de 2018.

3. Legislació.

Llei 41/2002, de 14 de novembre, reguladora de l'autonomia del pacient i dels drets i obligacions en matèria d'informació i documentació clínica

Llei 21/2000, de 29 de desembre, sobre els drets d'informació concernent la salut i l'autonomia del pacient, i la documentació clínica

Llei 5/2003, de 9 d'octubre, sobre declaració de voluntat vital anticipada

Llei 2/2010, de 8 d'abril, sobre drets i garanties de la dignitat de la persona en el procés de la mort.

Llei 6/2002, de 15 d'abril, de Salut d'Aragó, amb les pertinents modificacions de la Llei 8/2009, de 22 de desembre, de Salut d'Aragó, en el relatiu a voluntats anticipades

Llei 10/2011, de 24 de març, de drets i garanties de la dignitat de la persona en el procés de morir i de la mort

Decret 4/2008, de 23 de gener, d'Organització i Funcionament del Registre del Principat d'Astúries d'Instruccions Prèvies en l'àmbit sanitari.

Llei 5/2003 de 4 d'abril, de Salut de les Illes Balears

Decret 58/2007, de 27 d'abril, pel que es desenvolupa la Llei de voluntats anticipades i del registre de voluntats anticipades de les Illes Balears.

Decret 13/2006, de 8 de febrer, pel que es regula les manifestacions anticipades de voluntat en l'àmbit sanitari i la creació del seu corresponent registre.

Llei 1/2015, de 9 de febrer, de drets i garanties de la dignitat de la persona en el procés de final de la seva vida.

Llei 7/2002, de 10 de desembre, d'Ordenació Sanitària de Cantàbria

Llei 6/2005, de 7 de juliol, sobre la Declaració de Voluntats Anticipades en matèria de la pròpia salut.

Decret 15/2006, de 21 de febrer de 2006, que regularà la figura del Registre de voluntats anticipades de Castella la Manxa.

Llei 8/2003. de 8 d'abril, sobre drets i deures de les persones en relació amb la salut.

Decret 30/2007, de 22 de març, per la que es regula el document d'instruccions prèvies en l'àmbit sanitari i es crea el registre d'instruccions prèvies de Castella i Lleó.

Llei 11/2016, de 8 de juliol, de garantia dels drets i de la dignitat de les persones en el procés final de la seva vida.

Llei 3/2005, de 8 de juliol, d'informació sanitària i autonomia del pacient

Llei 12/2013, de 9 de desembre, de garanties de prestacions sanitàries.

Llei 5/2015, de 26 de juny, de drets i garanties de la dignitat de les persones malaltes terminals.

Llei 3/2005, de 7 de març, de modificació de la llei 3/2001, de 28 de maig, reguladora del consentiment informat i de la història clínica dels pacients

Llei 9/2005, de 30 de setembre, reguladora del document d'instruccions prèvies en l'àmbit de la sanitat

Llei 4/2017, de 9 de març, de Drets i Garanties de les Persones en el Procés de Morir.

Llei 3/2005, de 23 de maig, per la que es regula l'exercici del dret a formular instruccions prèvies en l'àmbit sanitari i es crea el registre corresponent.

Decreto 80/2005, de 8 de juny, pel que s'aprova el reglament d'instruccions prèvies i el seu registre

Llei 3/2009, d'11 de maig, dels drets i deures dels usuaris del sistema sanitari de la regió de Múrcia.

Llei Foral 8/2011, de 24 de març, de drets i garanties de la dignitat de la persona en el procés de la mort

Llei Foral 17/2010, de 8 de novembre, de drets i deures de les persones en matèria de salut en la comunitat de Navarra

Decret 168/2004, de 10 de setembre, del Consell de la Generalitat, que regula el Document de Voluntats Anticipades i crea el Registre Centralitzat de Voluntats Anticipades de la Comunitat Valenciana

Llei 10/2014, de 29 de desembre, de Salut de la Comunitat Valenciana.

Real Decret 124/2007, de 2 de febrer, pel que es regula el Registre nacional d'instruccions prèvies i el corresponent fitxer automatitzat de dades de caràcter personal.

Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal.